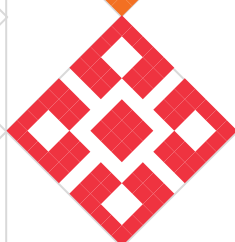
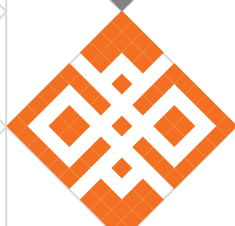
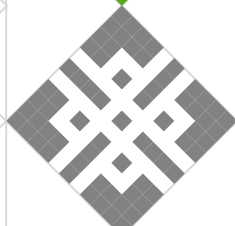
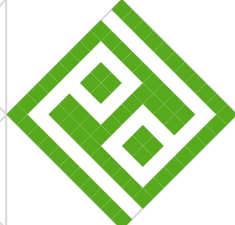
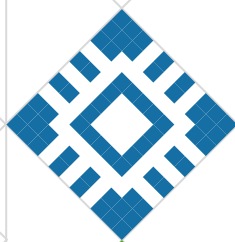

БЪЛГАРИЯ

2030

Национална програма
за развитие

Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения. Документът определя три стратегически цели, за чието изпълнение групира правителствените намерения в пет области (оси) на развитие и издига 13 национални приоритета.

Ангажиментът за разработване на национален стратегически документ за развитие на страната в средно- и дългосрочен период е залегнал¹ в Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г., приета с Решение № 447 на Министерския съвет от 2017 г. При изготвянето на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 е отделено специално внимание на Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“ и на включените в нея 17 глобални цели за устойчиво развитие. Програмата и Целите са разгледани като рамка на националните политики за развитие, а самата Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 – и като отговора на правителството за изпълнението им².

Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 стъпва на нарочен Анализ на социално-икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към Европейския съюз³, целящ да идентифицира ключовите проблемни области и пропуски в политиките за развитие на страната, обсъден със социално-икономическите партньори в рамките на Икономическия и социален съвет и Националния съвет за тристранно сътрудничество.

След одобряването от Министерския съвет на визията, целите и приоритетите на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 предстои детайлизирането на правителствените намерения в отделните области на политиката и изготвянето на индикативна финансова рамка, предварителна оценка на въздействието и механизъм за наблюдение и контрол на изпълнението на стратегическия документ.

---

¹ Мярка 251 „Приемане на национална стратегия за развитие България 2030“ от Цел 68 „Осигуряване на условия за висок, устойчив, балансиран и включващ икономически растеж“.

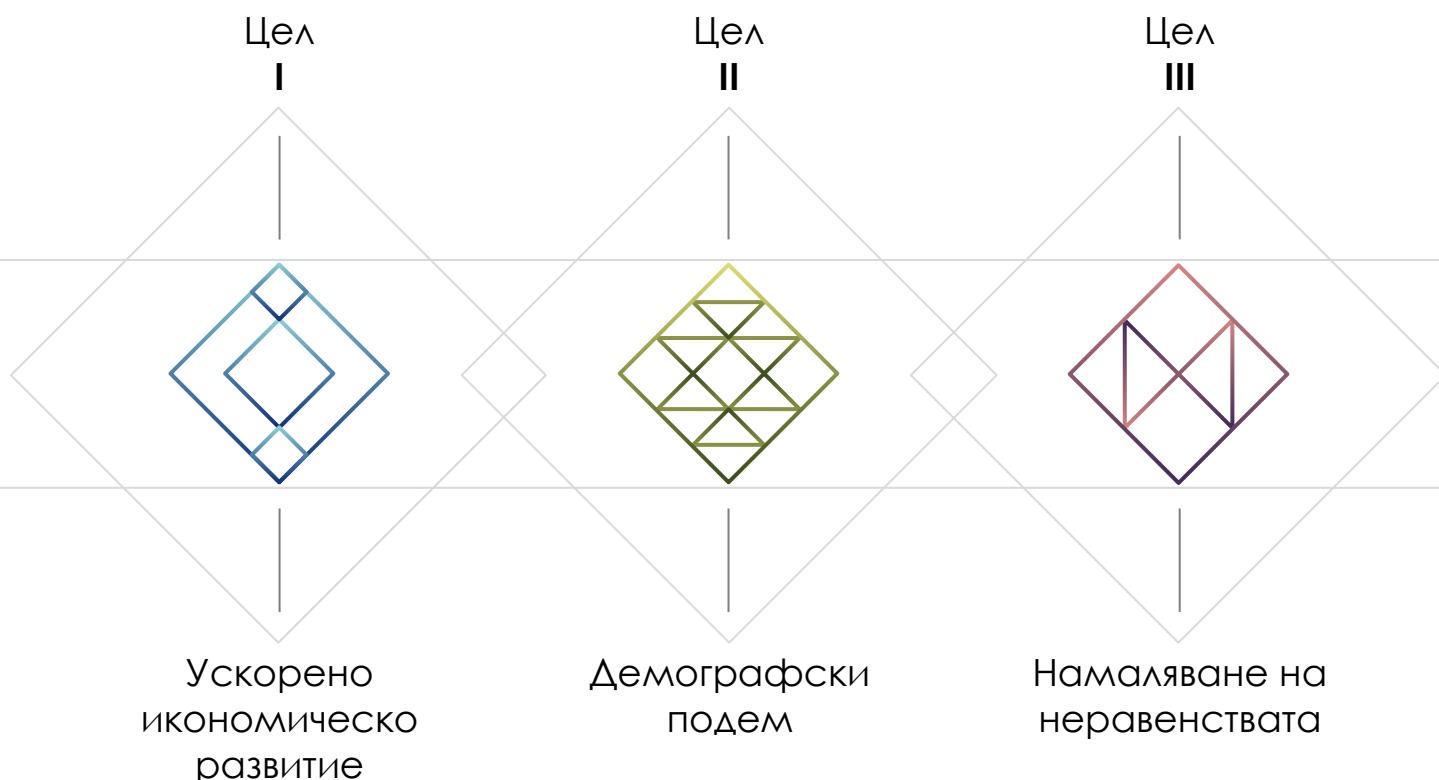
² Поради специфичния характер на 17-та цел за устойчиво развитие, засягаща основно аспекти на политиката по външно сътрудничество за постигане на целите на Програмата за устойчиво развитие, в настоящия документ не са включени намеренията на правителството в тази област, доколкото те не попадат в обхвата на националните решения за растеж и развитие. България запазва ангажимента си за постигането на тази цел и ще интензифицира усилията в рамките и на помощта за развитие, която оказва на по-слабо развити страни.

³ <https://www.minfin.bg/upload/41549/Bulgaria%202030%20analiz.pdf>

Визия

През 2030 г. България е държава с висок жизнен стандарт и конкурентноспособна, нисковъглеродна икономика. Страната разработва и внедрява иновации във всеки сектор на икономиката, адаптирайки се към променящия се свят чрез своето високообразовано, креативно, солидарно и здраво общество. То представлява плодородна почва за идеи и притегателна сила за инвестиции и човешки капитал. Уникалните културни и природни дадености на българските региони се оползотворяват отговорно и устойчиво. Те са интегрирани помежду си и със света посредством високоскоростни пътни и оптични връзки, утвърждавайки мястото на страната като кръстопът на идеи и блага в Европа и отвъд. Българският гражданин играе активна роля в бъдещето на своята държава, има богати възможности за лично и професионално развитие и живее в справедливо и толерантно общество, в което гласът му се чува.

Стратегически цели

Цел I.

Ускорено икономическо развитие

След присъединяването на страната към Европейския съюз (ЕС) българските продукти стават все по-конкурентоспособни и увеличават трайно присъствието си в световната и вътрешната за ЕС търговия. Повишава се средната технологична интензивност на българския износ, но страната продължава да изнася предимно ниско и средно-ниско технологични продукти. Същевременно в годините след икономическата криза скоростта на икономическа конвергенция спада значително, като България губи допълнително позиции спрямо сравними икономики. Основна цел на политиката до 2030 г. е ускоряване на икономическото сближаване в рамките на ЕС, чрез целенасочена и фокусирана правителствена подкрепа за повишаване на специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с по-висока технологична и научноизследователска интензивност, което ще позволи заемането на по-добри и по-престижни позиции в глобалните вериги на стойността. Своевременната технологична трансформация на икономиката и повишаването на ресурсната ефективност имат потенциала да я изведат на по-висока траектория на растеж, доближавайки жизнения стандарт на българския гражданин до средноевропейските нива.

Индикатори

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
БВП на човек от населението в СПС спрямо средното ниво за ЕС, в %	Евростат	51.2	75.0	100
Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI)	ЕК	36.2	Достигане средното ниво в ЕС	52.5
Ресурсна производителност, евро/кг	Евростат	0.4	1.5	2.2

Цел II. Демографски подем

Неблагоприятните демографски тенденции, включващи отрицателен естествен прираст, интензивна външна миграция и застаряване на населението, изправят сериозни предизвикателства пред бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси. Пазарът на труда е вече негативно повлиян от тези процеси, при ясна перспектива за изостряне на отрицателните последствия още в средносрочен период. Като цяло, текущата демографска картина в страната и перспективите за нейното развитие в средносрочен и дългосрочен план показват, че при непроменени политики демографският фактор ще компрометира възможността на икономическата система да генерира висок и устойчив растеж и ще понижава ефективността на икономическата политика, насочена към осигуряването на (предпоставки за) такъв растеж. Ето защо, основна стратегическа цел на правителството е смекчаването на неблагоприятните демографски тенденции и обръщането им в по-дългосрочна перспектива.

Индикатори

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Коефициент на естествен прираст, ‰	Евростат	-6.6	-5.0	-0.7
Нетен коефициент на миграция, ‰	Евростат	-0.5	0.0	2.8
Коефициент на възрастова зависимост, %	Евростат	32.5	36.5	30.5

Цел III.

Намаляване на неравенствата

Въпреки наблюдавания процес на плавна реална конвергенция след присъединяването на България към ЕС и постигнатия значителен напредък в подобряването на стандарта на живот на населението, реализираният икономически растеж не е достатъчно приобщаващ, за да способства намаляването на социалните неравенства. Относителният дял на лицата, изложени на риск от бедност, е сред най-високите в ЕС. Неравенството в доходите продължава да се увеличава, при ограничено въздействие на социалните трансфери върху намаляването на бедността и неравенството. Същевременно се задълбочават регионалните диспропорции в развитието във всички социално-икономически сфери и области на политиката. Основна цел на политиката за периода до 2030 г. е постигане на по-включващ и по-устойчив растеж, при намаляване на социалните и териториални неравенства и способстване на споделен просперитет, както и при отдаване на първостепенна важност на защитата на правата на човека.

Индикатори

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Коефициент на Джини, %	Евростат	39.6	33.0	30.9
Население в риск от бедност, %	Евростат	22.0	18.0	17.1
Вариация на БВП на глава от населението (в СПС) по райони, %	Евростат	37.5 (2017)	34.0	30.1 (2017)

Оси на развитие

Реализирането на стратегическите цели е предвидено посредством целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие:

1 1

Иновативна и интелигентна България

2 2

Зелена и устойчива България

3 3

Свързана и интегрирана България

4 4

Отзивчива и справедлива България

5 5

Духовна и жизнена България

Ос на развитие 1. Иновативна и интелигентна България

Основният фокус на тази ос на развитие е повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж. Осигуряването на качествено образование за всички през целия живот, повишаването на ролята на науката в икономиката на страната, паралелно с осигуряването на благоприятна среда за реализиране на нови продукти и пазари и развитие на иновативни предприятия, има потенциала да създаде високотехнологична индустриална база и да изведе икономиката на нова и по-висока траектория на растеж. Същевременно чрез фокусирането на политиката върху качествените аспекти на човешкия капитал ще се създадат предпоставки за максимална и качествена заетост.

В рамките на тази ос правителството определя три национални приоритета:

П1. Образование и умения

П2. Наука и научна инфраструктура

П3. Интелигентна индустрия

Цели за устойчиво развитие

Образование и умения

Основната цел на приоритета ще е повишаването на качеството на човешкия капитал, чрез формирането на високо образовани, иновативни и активни личности, способни да се реализират успешно като професионалисти и граждани и така да допринасят за личното си благоденствие и устойчивото развитие на всички социални сфери. Политиката в сферата на образованието и обучението ще обхваща всеки един от етапите на развитието на личността, следвайки принципите на учене през целия живот (УЦЖ). Те ще бъдат ориентирани към повишаване на обхвата и качеството на образованието и обучението с акцент върху придобиване на аналитични умения и развиване на креативна мисъл, увеличавайки способностите на хората за своевременна адаптация към технологичната трансформация и произтичащите промени в пазара на труда. Предвидените интервенции ще допринасят за изпълнението на отделни аспекти от Цел 4 „Осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за учене през целия живот за всички“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Ще продължи устойчивото прилагане на политики за обхващане и включване на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование и за намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. В тази връзка, приоритет ще имат интегрираните политики за осигуряване правото на всяко дете на качествено образование и за превенция на отпадането от училище, с фокус върху децата и учениците от уязвимите групи. Те ще бъдат прилагани ведно с политики и мерки, насочени към нарастване на дела на завършилите средно образование и насърчаване на участието на младите хора във формално и неформално образование и обучение. Повисокото образование на младите хора е предпоставка за по-активно участие в различните форми и начини за учене през целия живот и за подобряване на образователната структура на населението.

За преодоляване на слабостите по отношение на качеството на предоставяната образователна услуга, осъществяваната реформа в образователния сектор ще продължи при засилване на фокуса върху усвояване на ключовите компетентности за учене през целия живот (включително цифрови, езикови, социални) от ранна възраст и същевременно с това – към формиране на ценности. Важни акценти в тази връзка са както придобиването на функционална грамотност, на релевантни (интер)дисциплинарни и практически ориентирани знания и умения, така и развиването на творческото и критично мислене, на отговорност и умения за решаване на проблеми, на гражданска ангажираност. Акцент ще има и повишаването на обществената култура по

отношение на безопасността по пътищата. Основен инструмент за осъществяване на политиката ще бъдат устойчивите и последователни усилия за повишаване привлекателността на учителската професия и социалния статус на българския учител, за стимулиране на професионалното развитие и за усъвършенстване на професионалните компетентности на педагогическите специалисти, включително за подкрепа на иновативното преподаване. Те ще са съпътствани от инвестиции в образователната инфраструктура и модернизиране на материалната база в детските градини и училищата, както и в актуализация на учебните програми, които да спомогнат за превръщането на детските градини и училищата в привлекателна социална среда и за подобряване на образователните резултати.

Значими усилия ще бъдат съсредоточени върху повишаването приложимостта на училищното образование за постигане на професионална реализация. В тази връзка, ключово значение ще има разширяването на географския обхват на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво.

Увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса и обществото, от една страна, и програмите във висшето образование и в професионалното образование и обучение от друга, ще остане ключов аспект на политиките. Ще се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес и в научно-изследователските дейности. Тези дейности ще са и от ключово значение за подобряването на качеството на висшето образование, увеличавайки ролята им в генерирането на иновативни научни разработки и стимулирайки актуалността на учебните програми в глобален контекст. В услуга на това ще се предприемат мерки в посока консолидиране на публичните висши училища чрез предоставяне на финансови стимули, фокусиране на публичната подкрепа и увеличаването на възможностите за публично-частно партньорство.

Специален фокус на правителствената политика в областта на повишаването на уменията на населението в трудоспособна възраст ще бъде поставен върху ефективното предлагане на възможности за УЦЖ. Ще бъде изградена система от стимули и ефективни механизми за повишаване на квалификацията на населението, (вкл. и на възрастното население), която да позволи повторната интеграция на пазара на труда на безработни, включително структурно безработни, дълготрайно безработни и икономически неактивни нискоквалифицирани работници. Повишаването на уменията им и включването им в заетост ще способства повишаването на производителността на труда в макроикономически план, като същевременно ще изиграе ролята на инструмент за социално включване.

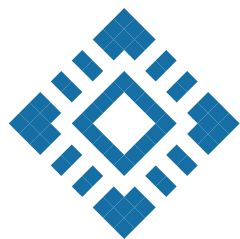
Предмет на масирани интервенции на всички нива на образователната система, както и на системата на квалификация и преквалификация, ще бъде преодоляването на ниското ниво на цифрови компетентности и умения на човешките ресурси в страната, което пречат широко използване на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж. Мерките ще имат специална насоченост към младите хора, безработните, икономически неактивните и представителите на групите в неравностойно положение, като по този начин, освен целевите икономически ефекти, ще се адресира и социалното изключване. Основен инструмент в изграждането на необходимите цифрови умения на населението ще бъде

разгръщането на партньорства с частния сектор, стъпвайки на добрата практика на Министерството на образованието и науката с програмата „Образование за ИТ кариера“.

Индикатори

Образование и умения

индикатор		текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Дял на преждевременно напусналите образование и обучение, %	Евростат	12.7	7.0	10.6
Население (25-64г.), участващо в образование и обучение, %	Евростат	2.5	7.0	11.1
Дял на учениците с резултати, по-ниски от критичните (средно за трите области на изследването) в Програма за международно оценяване на ученици (PISA), %	ОИСР	46.0	25.0	23.6

Наука и научна инфраструктура

Основната цел на политиката в областта на науката и научната инфраструктура ще е стимулиране и ускоряване на процеса на разработване и внедряване на иновации в отделните сектори на икономиката, като ключова ще е ролята на образователните институции, научните центрове и бизнеса и връзката между тях. Фокус ще има стимулирането на приложните научни разработки и мерките за тяхната комерсиализация и превръщането им в пазарни продукти с висока добавена стойност. Предвидените интервенции ще допринасят за изпълнението на отделни аспекти от Цел 8 „Стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички“, както и Цел 9 „Изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и стимулиране на иновациите“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Размерът и фокусът на финансирането на публичните научно-изследователски организации, осъществяващи НИРД, ще бъдат увеличени на базата на ясна система за приоритизиране на публичните инвестиции и „възнаграждаване“ на институциите за съответните им постижения, при разгръщане и адаптиране – при необходимост – на концепцията, стояща зад центрoвете за върхови постижения, центрoвете за компетентност и регионалните иновационни центрoве. Ще продължат усилията за повишаване нивото на научно-изследователските институции и модернизация на оборудването за извършване на НИРД, но основен акцент ще бъде повишаването на ефективността на публичните разходи за НИРД, при стремеж за повишаване на качеството, експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от изследователската дейност. Ще бъде поставен акцент върху развитието на регионални и местни лаборатории за технологични изпитвания, насърчаване на предприемачеството в организации, които се занимават с научни изследвания, поддържане на успешни клъстери, адресиране на пропуските в научно-изследователската инфраструктура и оптимално използване на споделения инфраструктурен капацитет. Стимулирането на научната дейност в страната и инвестициите в научна инфраструктура ще целят оползотворяване на местния потенциал и постигането на баланс в интензивността им в регионален план, като се съблюдават идентифицираните сравнителни предимства на регионите и възможностите за интелигентна специализация.

Ще продължат усилията в посока изграждането на капацитет и развитие на човешките ресурси в системата на НИРД, като бъдат реализирани интервенции с фокус върху повишаването на привлекателността на научната кариера и привличане и задържане на учени и изследователи. Ще продължи изпълнението на мерки за по-тясната интеграция

на българската научно-изследователска общност в международната, засилвайки присъствието на български учени и фирми в партньорски проекти и на българските патенти и изследвания в световно признати регистри, което ще постави научните разработки в страната на преден план, в контекста на глобалните тенденции в научните изследвания.

В допълнение ще се стимулира и сътрудничеството между висшите училища, научните институти и бизнеса с цел ефективното ориентиране на научните разработки към нуждите на пазара и обществото, както и увеличаването на тяхната добавена стойност чрез оползотворяване на синергията, произтичаща от подобни междусекторни връзки. Важна допълнителна цел ще е разширяването на НИРД в частния сектор и интеграцията на новите технологии в бизнес процесите. Ключово значение в това отношение ще има изграждането на споделени научни инфраструктури, които ще играят ролята на контактна точка.

Индикатори

Наука и научна инфраструктура

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Разходи за НИРД, % от БВП	Евростат	0.8	2.5	2.1
Дял на научни публикации, сред 10% най-цитирани в света, Индекс на Съюза за иновации, %	ЕК	2.7	Достигане средното ниво в ЕС	11.5
Индекс на Съюза за иновации	ЕК	“Плах иноватор“	„Умерен иноватор“	-

Интелигентна индустрия

Политиката в областта на интелигентната индустрия ще цели стимулиране на процеса на цифровизация на реалната икономика. Ще се създадат предпоставки за модернизиране и автоматизиране на българските предприятия. Предвидените интервенции ще допринасят за изпълнението на отделни аспекти от Цел 8 „Стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички“, както и Цел 9 „Изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и стимулиране на иновациите“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Осигуряването на подходящи условия за цифрова трансформация на бизнеса и предоставянето на адекватна подкрепа в този процес ще създаде възможност за завоюване на по-високи пазарни дялове в съществуващи и възникващи продуктови ниши. Направленията, в които ще бъдат насочени усилията, са: укрепване на връзката между науката и индустрията в страната за развитието на Индустрия 4.0 чрез създаването на фонд за финансиране на български проекти в областта на Индустрия 4.0 и изкуствения интелект и тестов център за изпробване/апробиране на технологии от Индустрия 4.0, както и за проектни предложения, кандидатствали по Рамкова програма „Хоризонт 2020“ и получили Печат за високи постижения, но не са получили финансиране по програмата; ускорено интегриране на България в Европейски и международни програми, инициативи и мрежи, които са свързани с развитието и прилагането на Индустрия 4.0; технологично обновяване чрез въвеждане на стандарти, изграждане на инфраструктура, разработване на конкретни механизми за стимулиране разработването и пазарното внедряване на технологични иновации (нови продукти, услуги и производствени процеси); изграждане на човешки, научен, организационен и институционален капацитет за развитие на Индустрия 4.0 в България.

Политиката ще бъде насочена и към целенасочена подкрепа за повишаване на специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с висока технологична и НИРД интензивност, което ще позволи в страната да се създават продукти с висока добавена стойност.

Специален фокус на интервенциите ще бъде разработването и въвеждането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, целящи повишаване на ресурсната ефективност на икономиката, както и подпомагането и внедряването на иновации, адресиращи все още високата въглеродоинтензивност на икономиката.

При осъществяване на политиката в областта на интелигентната индустрия ще бъдат прилагани финансови инструменти, като ще се цели разширяване на техния обхват и достигането до възможно най-голям брой потенциални бенефициенти. Акцент на политиката ще продължи да бъде финансирането на предприятията, със специален фокус върху малките и средни предприятия, както и на иновативни нововъзникващи предприятия, насочени към разработването, внедряването в производство и трайната пазарна реализация на иновации, посредством фондове за начално финансиране, както и фондове за рисков капитал на последващите етапи от развитие на предприятията.

Индикатори

Интелигентна индустрия

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Глобален индекс за конкурентоспособността (GCR), място/класиране	СИФ	25-то място в ЕС	20-то място в ЕС	-
Внедряване на цифрови технологии, DESI, %	Евростат	18.1	50.0	41.1
Дял на високотехнологичния износ от общия износ, %	Евростат	5.9 (2017)	15.0	17.9

Ос на развитие 2. Зелена и устойчива България

Основният фокус на тази ос на развитие е устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост, така че тези потребности да могат да продължат да бъдат удовлетворявани и в дългосрочен план. В контекста на усилията за по-оптимално използване на ресурсите, както и за осигуряване на продоволствената сигурност на населението, ще продължат усилията за развитието на устойчиво и диверсифицирано селско стопанство.

В рамките на тази ос правителството определя три национални приоритета:

П4. Кръгова и нисковъглеродна икономика

П5. Чист въздух и биоразнообразие

П6. Устойчиво селско стопанство

Цели за устойчиво развитие

Кръгова и нисковъглеродна икономика

Основната цел на приоритета ще е повишаването на ресурсната – и в частност енергийната – производителност, при следване на принципите на кръговата икономика и стимулиране внедряването на нисковъглеродни, ресурсно ефективни и безотпадни технологии. Фокус ще бъде поставен върху преминаването от депониране към предотвратяване, повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на голямата част от формираните отпадъци в индустриалните процеси и бита. Тяхното рационално и отговорно използване ще бъде основна предпоставка за подобряването на околната среда и за постигането на устойчив ръст на икономиката. Изпълнението на приоритета ще има принос за постигането на Цел 7 „Осигуряване на достъп до финансово достъпна, надеждна, устойчива и съвременна енергия за всички“, Цел 8 „Стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички“ и Цел 12 „Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Политиката на правителството ще бъде насочена към намаляването на ресурсната интензивност на икономиката с изпреварващи темпове спрямо държавите – членки на ЕС. Поради това, че икономиката на България е най-ресурсоемката в рамките на общността, фокусът ще бъде поставен върху трансформирането на линейната икономика на страната в кръгова. Ще бъдат предприети действия за повишаване на нормата на кръговото (вторично) използване на материалите в икономиката. С цел постигането на по-добри резултати ще бъде осъществено въвеждането на нисковъглеродни, ресурсно ефективни и безотпадни технологии. Внедряването на екоиновационни дейности, включително нови екологични продукти и технологии, ще заема важно място при подкрепата за предприятията. Едновременно с това, ще бъдат положени усилия за създаването на нови работни места в областта на екологосъобразната и синята икономика. Ниската ресурсна ефективност ще бъде адресирана и чрез действия за редуциране на количествата отпадъци, генерирани в процеса на производството, включително при изпълнението на проекти в рамките на обществени поръчки и концесии.

Ще бъдат предприети мерки за подобряване на енергоспестяването в производството, преобразуването и преноса на енергия, като ще бъдат въведени икономически стимули за по-голяма енергийна ефективност на енергийните компании и на потребителите. Ще бъдат въведени пазарни стимули за намаляване на разходването на енергия от бизнеса, включително чрез подпомагането на инвестициите в енергоефективно оборудване и строителство и създаването на предпоставки за разпространението и ефективното

управление на микромрежи за възобновяема енергия. Ще продължи да се насърчава и намаляването на енергийната интензивност в домакинствата.

С оглед предизвикателствата, произтичащи от измененията на климата, както и поради необходимостта от намаляване на зависимостта на страната от внос на енергийни източници, ще се насърчава нарастването на дела на енергията от възобновяеми източници. За диверсификация на енергийните източници ще бъде подкрепено и изграждането на интерконекторни и други връзки за доставки на природен газ. Правителството ще се стреми към удължаване срока на експлоатация на действащите блокове 5 и 6 на АЕЦ „Козлодуй“, като ще се положат и усилия за изграждането на нови 2 000 MW ядрени електропроизводствени мощности на територията на страната, които да бъдат въведени в експлоатация поетапно след 2030 г. Ще продължи използването на наличния въглищен потенциал при стриктно спазване на екологичните изисквания, включително на определените от законодателството норми за допустими емисии на вредни вещества, както и недопускането на превишения, вследствие дейността на топлоелектрическите централи, на нормите за съдържание на вредни вещества в атмосферния въздух. Теплоелектрическите централи, произвеждащи енергия от въглища, ще продължат да бъдат от стратегическо значение за енергийната сигурност и конкурентоспособността на икономиката, но предвид изчерпване на експлоатационния ресурс на тези мощности след 2030 г. се предвижда поетапното им извеждане от експлоатация.

В управлението на отпадъците ще бъде увеличен дялът на компостираните био отпадъци и рециклираните битови, производствени и строителни отпадъци за сметка на тяхното изгаряне и депониране. Ще бъдат предприети мерки за подобряване на достъпа на гражданите и бизнеса до системите за разделно събиране и рециклиране на отпадъци, като се надграждат и разширяват съществуващите изисквания. Осигурено ще бъде предоставянето на финансови стимули за подпомагане на разделното събиране на отпадъци, както и за употребата на рециклирани суровини. За постигане на по-добра ефективност на рециклирането и повишаване на количествата рециклирани битови отпадъци ще бъде въведено допълнително задължително разделно събиране на биоотпадъците и отпадъците от текстил. Ограничаването на депонирането ще продължи да бъде стимулирано и чрез задължителните и до момента режими на разширена отговорност на производителите по отношение на масово разпространените отпадъци с фокус върху повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на многократната употреба. Същевременно ще продължи приоритетно рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания, като ще се предприемат мерки за предотвратяване на незаконното изхвърляне на отпадъци и произтичащото замърсяване. Прилагането на принципа „замърсителят плаща“ от своя страна ще предостави необходими финансови стимули за намаляване на количеството отпадъци.

За постигане на преход към ресурсно ефективна, кръгова и нисковъглеродна икономика ще се разшири прилагането на финансови инструменти, които ще мобилизират финансиране от частния сектор за инвестиционни решения, които се нуждаят от подкрепа с „търпелив“ и рисков капитал в дългосрочна перспектива.

Индикатори

Кръгова и нисковъглеродна икономика

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Възобновяема енергия в брутното крайно енергийно потребление, %	Евростат	18.7 (2017)	27.0	17.5 (2017)
Рециклиране на битови отпадъци, %	Евростат	36.0	55.0	47.0
Изменение в нивата на парникови газове извън обхвата на ЕСТЕ спрямо 2005 г., %	Евростат	3.1	0.0	-10.2

Чист въздух и биоразнообразие

Основна цел на политиката в областта на опазването на околната среда ще бъде подобряване качеството на атмосферния въздух и в частност - намаляване на концентрацията на фини прахови частици (ФПЧ). Специален фокус на политиката ще остане и опазването и поддържане на богатото биологично и ландшафтно разнообразие на страната и регионите ѝ. Изпълнението на приоритета има значителна роля за осъществяването на Цел 3 „Осигуряване на здравословен живот и насърчаване благосъстоянието на всички във всяка възраст“, Цел 13 „Предприемане на спешни действия за борба с изменението на климата и неговите последици“, Цел 14 „Опазване и устойчиво използване на океаните, моретата и морските ресурси за устойчиво развитие“ и Цел 15 „Опазване, възстановяване и насърчаване на устойчивото използване на сухоземните екосистеми, устойчиво управление на горите, борба с опустиняването, спиране и обръщане на процеса на деградация на земите и предотвратяване загубата на биологично разнообразие“, както и определени аспекти от Цел 8 „Стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички“, Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ и Цел 12 „Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

За подобряване на качеството на атмосферния въздух политиката на правителството ще бъде насочена към намаляване на емисиите на едни от най-значимите замърсители - ФПЧ, серен диоксид, азотни оксиди, летливи органични съединения и амоняк в страната. Ще бъдат осъществени практически структурни мерки за справяне със замърсяването на въздуха и за хармонизиране на целите за качеството на въздуха със специфични ключови секторни политики, като енергетика и транспорт. Фокус на политиката по отношение на градовете ще бъде развитието на устойчиви системи на градски транспорт, целящи осигуряването на по-качествен и устойчив градски транспорт, включително чрез ограничаване на трафика на коли в централните части на градовете, като за тази цел в столицата ще продължи строителството на метрото, което значително ще облекчи трафика по най-натоварените отсечки на града и ще има положително влияние върху качеството на въздуха в града. Ще продължат усилията за обновяването на парка с превозни средства на компаниите за градски транспорт в големите градове на страната. Едновременно с това, ще бъде стимулирано използването на екологично чисти превозни средства. Ще бъдат предприети мерки, адресиращи битовото отопление (като основен източник на емисии на ФПЧ). В допълнение ще бъдат предприети действия за поддържане на благоприятна за качеството на атмосферния въздух градска среда, вкл. зелена инфраструктура, поддържане на зелените площи, почистване на замърсените и лошо поддържани пътни настилки и др.

Политиката по отношение на биоразнообразието ще бъде насочена към запазването и поддържането му на територията на страната. Чрез продължаващи интервенции, планирани в Националната приоритетна рамка за действие за НАТУРА 2000 и целящи подобряване на природозащитно състояние на видове и местообитания, ще продължи финансирането на дейности, свързани с управлението на защитени територии и зони от Националната екологична мрежа, както и финансирането на дейности по изготвяне и прилагане на национални стратегически документи за биологичното разнообразие. Ще бъдат осъществени дейности, насочени към адаптиране на районите към промените в климата, както и такива за смекчаване на ефектите от климатичните промени с цел опазване на екосистемите. Едновременно с това ще продължат да се осъществяват мерки за подобряване спазването на природозащитното законодателство, по-ефективното управление на защитените територии и зони, както и по-пълното използване на наличните финансови ресурси.

Индикатори

Чист въздух и биоразнообразие

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Дефицит на биокапацитет, глобални ха. на глава от населението	Европейска агенция за околна среда	0.01 (2014)	Под средното ниво за ЕС	2.51 (2014)
Население, живеещо при нива на замърсяване с ФПЧ ₁₀ над допустимите норми, %	Европейска агенция по околна среда	77.6 (2017)	0.0	17.0 (2017)

Устойчиво селско стопанство

Основната цел на приоритета ще е развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, който да гарантира продоволствената сигурност на населението. Успешното прилагане на планираните интервенции ще допринесат за изпълнението на Цел 2 „Край на глада – постигане на продоволствената сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство“, както и на определени аспекти от Цел 14“ Опазване и устойчиво използване на океаните, моретата и водните ресурси за устойчиво развитие“ и Цел 15 “Опазване, възстановяване и насърчаване на устойчивото използване на сухоземните екосистеми, устойчиво управление на горите, борба с опустиняването, спиране и обръщане на процеса на деградация на земите и предотвратяване загубата на биологично разнообразие“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Интервенциите в сектора на селското стопанство ще запазят фокуса си върху подобряването на конкурентоспособността, включително чрез поставянето на по-голям акцент върху научните изследвания, технологиите и цифровизацията, както и развитието на веригата за създаване на стойност. В допълнение усилията ще са насочени и към смекчаването на последиците от изменението на климата и адаптацията към него, насърчаването на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси, като вода, почва и въздух, защитата на биологичното разнообразие, подобряването на екосистемните услуги и опазване на местообитанията и ландшафта.

Приоритетни ще бъдат инвестициите в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологично производство, в които страната има традиции и потенциал за развитие. Секторни интервенции ще бъдат насочени и към пчеларството и лозаро-винарския сектор. Значителният потенциал за развитието на биологично производство в страната ще бъде оползотворен освен чрез възможностите за финансиране в рамките на ОСП, така и чрез структурирането на финансови инструменти, които да подобрят достъпа на земеделските производители до финансов ресурс, който да им позволи да инвестират в развитието на биологично земеделие. Това от своя страна ще доведе както до устойчиво използване на наличните ресурси, така и до стабилизиране на доходите на земеделските производители.

В следващия десетгодишен период приоритетно ще бъдат насочени инвестиции за подобряване на физическото състояние и функционалността на съществуващата в страната хидромелиоративна инфраструктура, включваща инженерни системи, свързани с напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. Целта е да бъде

увеличен значително процентът на използваемост на съществуващите напоителни системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на сектора.

Ключово за развитието на селското стопанство ще бъде и навлизането на цифровите технологии. Ще бъдат стимулирани инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие, които са от съществено значение за подобряването на ефективността на производството в сектора и за повишаване на неговия потенциал за по-екологично и с по-малко ресурси производство на храни, както и за развитие на веригата за създаване на стойност. В допълнение усилия ще бъдат насочени към повишаване на информираността на земеделските стопани по отношение на същността и ползите от биоикономиката, използването на цифровите технологии, както и придобиването и подобряването на уменията на земеделските стопани, по отношение въвеждане на нови технологии и практики в стопанството, в т.ч. и цифровите.

По отношение на сектор „Рибарство“ политиката ще бъде насочена към подобряване на състоянието на риболовния флот, качеството на рибарската инфраструктура, както и материално-техническа база в аквакултурните стопанства.

Индикатори

Устойчиво селско стопанство

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Производителност на труда в аграрния сектор, % от общо за икономиката	Евростат	21.9	30.0	38.9
Дял на преработените аграрни продукти в общия износ на продукти със селскостопански произход, %	НСИ	53.3	57.0	-
Дял на заети с биологично производство площи, %	Евростат	2.7 (2017)	Достигане средното ниво в ЕС	7.0 (2017)

Ос на развитие 3. Свързана и интегрирана България

Основният фокус на тази ос на развитие е осигуряване на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал.

В рамките на тази ос правителството определя три национални приоритета:

П7. Транспортна свързаност

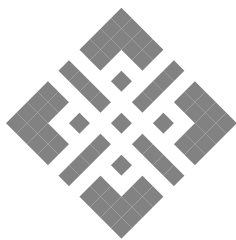
П8. Цифрова свързаност

П9. Местно развитие

Цели за устойчиво развитие

Транспортна свързаност

Основната цел на политиката ще продължи да бъде осигуряването на по-добра свързаност между и достъпност на населените места в страната. Усилията за подобряване на съществуващата инфраструктура за железопътен, автомобилен, воден и въздушен транспорт ще доведат до подобряване на условията за бизнес и търговия, като същевременно способстват и за постигането на по-високо ниво на безопасност в транспортната система на страната. Приоритетът ще има значителна роля в изпълнението на Цел 3 „Осигуряване на здравословен живот и насърчаване благосъстоянието на всички във всяка възраст“ и Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

По отношение на железопътната инфраструктура, ще бъдат направени значителни допълнителни инвестиции за подобряване на нейното техническо състояние, включително за изграждането на Трансевропейската железопътна мрежа на територията на страната. Експлоатационните параметри на железопътната инфраструктура ще бъдат подобрени в съответствие с търсената в страната услуга и изискванията за безопасност. За постигането на по-високо качество на железопътните услуги и нарастване на дела на превозените пътници и товари, тези мерки ще бъдат съпроводени с действия за цялостно подобрение и на техническите характеристики на подвижния състав на железопътните превозвачи. Очакваният ръст в използването на железопътен транспорт ще има положителен ефект върху качеството на въздуха в страната. Чрез изграждането на връзки с железопътните мрежи на съседните държави ще бъде адресирана и съществуващата недостатъчна интеграция на националната железопътна мрежа в европейската железопътна система, което отваря възможности за икономическото развитие на страната, включително транс-граничното сътрудничество.

Усилията за подобряване на качеството на пътната инфраструктура в страната, както и за осигуряването на по-ефективни транспортни услуги и безопасна универсална мобилност, ще бъдат продължени. Приоритет ще бъде навременното изграждане на Трансевропейската пътна мрежа, включително доизграждането и поддържането на изградените отсечки. От основно значение ще бъде доизграждането на магистрални пътища по най-важните направления на страната. Досега изградените магистрали се намират основно в южната част на страната, поради което завършването на магистрала „Хемус“ ще има изключително значение за развитието на икономиката на Северна България и целия транспортен сектор. Интервенции ще бъдат насочени и към подобряване на качеството на пътищата, включително общинските пътища. Ще продължат усилията за подобряване на свързаността с Румъния, чрез изграждането на нови мостови съоръжения над р. Дунав.

Акцент на политиката ще остане подобряването на цялостното техническо състояние на пристанищната инфраструктура, както и подобряването на състоянието на българския участък на плавателния път на р. Дунав. Ще продължат усилията за подобряване на състоянието на наличната инфраструктура за комбинирани превози, която не отговаря на изискванията за извършване на модерни претоварни и превозни дейности. Мерки ще бъдат предприети и за изграждането на действащи директни оперативни/логистични връзки между железопътния и морския транспорт, както и подобряването на техническото състояние на ж.п. линиите и съоръженията. Изграждането на интермодални терминали, обезпечени с оборудване съгласно изискванията за извършване на комбиниран транспорт, ще способства за цялостното развитие на транспорта и търговията в страната.

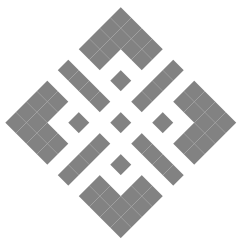
По отношение на въздушния транспорт ще продължат усилията за повишаване на капацитета и подобряване на състоянието на наличната летищна инфраструктура, ефективното ѝ управление, както и интегрирането ѝ с останалата транспортна инфраструктура в страната. Това ще допринесе за реализирането на цялостния и местния икономически потенциал, създавайки благоприятни условия за развитието на търговията и туризма в страната.

Освен към подобряване на качеството на наличната транспортна инфраструктура, ще продължи работата по внедряване на интелигентни транспортни системи в сектора, както и по въвеждане на цифрово предаване на информация за товарни превози, което ще допринесе за намаляване на административната тежест и подобряване на логистичните операции.

Индикатори

Транспортна свързаност

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Качество на железопътната транспортна услуга, GCR	СИФ	3.1	3.7	4.3
Завършеност на основната TEN-T пътна мрежа, %	ЕК	50.0 (2016)	100.0	72.9 (2016)
Брой на смъртни случаи при пътно-транспортни произшествия, на 100 000 жители	Евростат	9.6 (2017)	Достигане средното ниво в ЕС	4.9 (2017)

Цифрова свързаност

Основен фокус на политиката ще бъде изграждането на модерна и сигурна цифрова инфраструктура, като основа за предлагане на повече услуги чрез цифрово управление и сътрудничество. Приоритетът ще има значителна роля в изпълнението на Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ и Цел 9 „Изграждане на гъвкава инфраструктура, насърчаване на устойчива индустриализация иновации и укрепване на иновациите“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Цифровата свързаност е ядрото на цифровата трансформация. Тя е набор от хоризонтални политики по отделните компоненти и се нуждае от целенасочени договорености за цифрово сътрудничество, широко участие на всички заинтересовани страни и търсене на консенсусни решения от национален интерес, които да се прилагат проактивно и прозрачно, с фокус върху защитата на правата на човека в цифровата екосистема. Сигурното киберпространство и доверието са двигатели на търсенето и използването на продуктите и услугите, базирани на ИКТ и са основни фактори за успешна цифрова трансформация. Трансграничният характер е предизвикателство, което следва да бъде посрещнато с нов тип организация и взаимодействие.

Усилията ще бъдат насочени към осигуряване на условия за цялостната цифровизация на икономиката. Цифровата свързаност е важен фактор не само за конкурентоспособността на предприятията, но и за подпомагане на социалното приобщаване и за развитието и използването на услугите на електронното управление. За развитието на ИКТ ще бъде осигурена необходимата цифрова инфраструктура, като платформа за предоставяне на разнообразни електронни услуги. Мерките в тази област ще са концентрирани в подобряване на достъпа до високоскоростен интернет в по-слабо населените региони и неговото активно използване от населението и бизнеса, както и в развитието на високоскоростния мобилен интернет в страната.

Разширяването на достъпа до високоскоростен интернет в селските райони ще е важна предпоставка за развитието на проекти за умно и устойчиво земеделие, стимулирайки местната икономика и подобрявайки качеството на живота посредством предоставянето на достъп до ново поколение публични и частни цифрови услуги. Правителствената подкрепа в тази насока ще се изрази и в разширяването на обхвата на висококачествените безжични широколентови услуги чрез освобождаването на радиочестотен спектър за мобилен интернет и активно участие в инициативи за предоставяне на безплатен публичен Wi-Fi. С оглед осигуряване на ефективност на тези инвестиции, те ще бъдат съпроводени от мерки за повишаването на цифровата

грамотност на населението и стимулиране на използването на цифрови услуги от обществото и бизнеса.

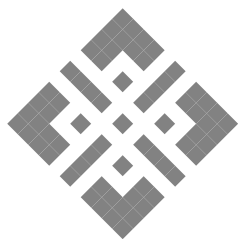
От ключово значение за цифровизацията на българската икономика и обществени услуги ще бъдат инвестициите за въвеждане на 5G мобилни мрежи в страната. Тези мрежи от ново поколение значително ще способстват развитието на моделите на Индустрия 4.0, включително автоматизацията на процеси и комуникацията между устройства посредством Интернет на нещата, повишавайки продуктивността на частния сектор. Високите скорости на този вид мрежи също така ще подпомогнат развитието и проекти в сферата на електронното и дистанционно здравеопазване, умните градове, добавената реалност, сигурността, логистиката и автономните превозни средства.

Изграждането на модерна цифрова инфраструктура, заедно с паралелните усилия за повишаване на нивото на необходимите цифрови умения в населението по приоритет „Образование и умения“, както и подпомагането на процеса на цифровизация на стопанската активност, ще позволи трансформация на икономиката в такава, основана на данните, в условия на иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Отворените и споделените информация и знания ще допринесат за широка обществена дискусия, основана на факти. Усилия ще бъдат насочени и към прилагане на ясен, всеобхватен и широк набор от действия за справяне с разпространението и въздействието на онлайн дезинформацията и за гарантиране на установените демократични ценности.

Индикатори

Цифрова свързаност

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Съдеб „Свързаност“, DESI	ЕК	51.6	Достигане средното ниво в ЕС	59.3
Разпространение на свръх-високоскоростен широколентов достъп до интернет, DESI, %	ЕК	9.7	40.0	22.3
Готовност за навлизане на 5G, DESI, %	ЕК	0.0	80.0	14.2

Местно развитие

Целта на приоритета ще е оползотворяването на идентифицирания местен потенциал за развитие, както и адресиране на местните проблеми и предизвикателства. Успешното прилагане на планираните интервенции в рамките на приоритета ще допринесе за адресирането на някои аспекти на Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“, Цел 6 „Осигуряване на достъпност и устойчиво управление на водата и канализацията за всички“ и Цел 2 „Край на глада – постигане на продоволствена сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Този приоритет има изключително териториална насоченост, като се следва т.нар. „place-based approach“, в основата на който стои териториалната единица (локацията, мястото, районът) със своите специфични дадености и потребности. Основната цел на приоритета е възползването от и капитализирането на местните дадености и възможности при адресирането на специфичните местни нужди. Подходът се ползва от предимството на априорно по-висока ефективност на политиката, предвид адресирането на конкретни, установени на местно ниво – при по-високо ниво на информираност – проблеми и потенциали. Ще се търсят механизми за териториално фокусиране на интервенциите, които чрез интегриран подход ще позволят да бъде оползотворен местният потенциал по-най-добрия начин, както и да бъдат адресирани местните проблеми и предизвикателства. Реализирането на интегрирани териториални инвестиции, както и прилагането на воденото от общността местно развитие ще позволи да се постигнат синергийни ефекти от реализираните интервенции. Ще бъде насърчено развитието и укрепването на култура на партньорство на заинтересовани страни на местно и регионално ниво, в т.ч. партньорство между публични и частни организации, местни власти, неправителствен сектор и др., които с общи усилия да работят за решаването на специфични за територията проблеми.

Териториално фокусираните интервенции ще адресират проблеми и предизвикателства, като: липса на привлекателни възможности за заетост, недостиг на умения, интегрирано придобиване на основни професионални умения, определяне на пътища и мерки за повишаване на уменията на нискоквалифицирани възрастни, на работници, вкл. и на възрастни в неравностойно социално-икономическо положение, недостатъчни инвестиции за свързаност и основни услуги, значителен отлив на млади хора, липса или лошо качество на екологична и пътна инфраструктура, изменението на климата и др. Ще се цели да бъдат подпомогнати заетостта и растежа в районите, запазено и подобро качество на околната среда и адаптация към настъпилите неблагоприятни

климатични изменения, инвестиции в инфраструктура и по-добър достъп до публични услуги, здравното обслужване, професионалното обучение, качественото образование, цифровата свързаност и т.н. Ще се подпомага развитието на устойчива градска мобилност с инвестиции в ниско-конфликтни и безопасни транспортни системи и пътни инфраструктури. Интервенции в областта на биологичното земеделие, кръговата икономика и екотуризма могат да предложат добър потенциал за растеж и заетост в определени територии (напр. селските райони).

С оглед увеличаването на риска от природни бедствия вследствие на климатичните промени, ще се установи силен координационен механизъм с функции по надзор, контрол и управление на риска от бедствия, включително наводнения, свлачища и пожари. Акцент на политиката ще остане изпълнението на мерки, ориентирани към превенция и защита от наводнения, в т.ч. за изграждане и поддържане на зелена инфраструктура и в комбинация със сива инфраструктура. Ще продължат действията в посока намаляване на възможните негативни последици от климатичните промени, чрез създаване и управление на защитни горски пояси срещу наводнения и ерозия, инфраструктурни мерки, допринасящи за управление на рисковете от свлачищни, ерозионни и абразионни процеси и др. (в т.ч. изграждане на зелена и синя инфраструктура). Системите за ранно предупреждение ще бъдат допълнително засилени, включително и техническият капацитет в прогнозирането и управлението на риска от бедствия.

Специфичен фокус на политиката ще остане изграждането и/или рехабилитацията на техническа инфраструктура в локациите, които все още не успяват да предложат на населението качествени условия за живот. Ще бъдат концентрирани усилия за повишаване на ефективността на ползване на водите чрез реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа. Приоритетни ще останат дейностите по управление на отпадъчните води и повишаването на свързаността на населението с пречиствателни станции за отпадъчни води, при подобряване на технологиите на пречистване.

Индикатори

Местно развитие

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Европейски индекс на конкурентоспособността на регионите (RCI), медиана	ЕК	19.6	20.0	52.6
Вариация на коефициента на заетост по райони, %	Евростат	6.1	Достигане средното ниво в ЕС	5.3
Население, свързано с поне вторично пречистване на отпадни води, %	Евростат	63.2 (2017)	78.0	73.9 (2017)

Ос на развитие 4. Отзивчива и справедлива България

Тази ос на развитие е фокусирана върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите. Усилията за повишаване на качеството, ефективността и справедливостта на правната и регулаторна рамка ще способстват както подобряването на бизнес климата и инвестиционната среда, така и качеството на живот на гражданите. Същевременно, специалният акцент на политиката върху групите и индивидите в неравностойно положение ще позволи постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички.

В рамките на тази ос правителството определя два национални приоритета:

П10. Институционална рамка

П11. Социално включване

Цели за устойчиво развитие

Институционална рамка

Целта на приоритета ще е подобряването на институционалната рамка, като усилията ще бъдат насочени към намаляване на регулаторната тежест, подобряване на качеството, предвидимостта и устойчивостта на политиките на изпълнителната власт и на нормативната среда, укрепване на независимостта на съдебната система и намаляване на риска от корупция, което ще подобри бизнес средата и международната конкурентоспособност на икономиката. Успешното изпълнение на интервенциите в посочените области ще адресират Цел 16 “Насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всички и изграждане на ефективни, отговорни и приобщаващи институции на всички равнища” от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Основен фокус ще бъде намаляването на административната тежест и повишаването на качеството на предоставяните услуги. В тази връзка ще бъдат предприети мерки за въвеждането на комплексни административни услуги и услуги от типа епизоди от живота или бизнеса, целящи намаляване на времето, разходите и броя на взаимодействията с администрацията от гледна точка на потребителите. Ще се разширят каналите, по които гражданите и бизнеса могат да получават административно обслужване в съответствие с техните потребности. Основна роля ще има цифровизацията на административните услуги, като ще се въведе модел за напълно интернет-базирано подаване и приемане на заявления и се минимизират контактните точки за тези дейности. Ще се разширят възможностите за взаимодействие и комуникация между гражданите и бизнеса от една страна и администрацията от друга, както в процеса по разработване и дизайн на услугите, така и при тяхното предоставяне и мониторинг.

Ключова насока в подобряването на институционалната среда в страната ще е подобряването на качеството на провежданите от изпълнителната власт политики чрез пълноценно прилагане на принципите на доброто управление: дългосрочно планиране, диалог и партньорство със заинтересованите страни при разработването на политиките, взимане на политически решения, основани на данни и качествени прогнози, устойчивост на взетите решения, управление на изпълнението и отворено управление чрез отчетност и включване на гражданското общество.

Друг основен елемент в адресирането на институционалната неефективност ще представляват реформите в съдебната система, като се предприемат по-нататъшни действия за укрепването на нейната независимост и оптимизация на структурата ѝ. За да се увеличи доверието в съдебната система, ще се работи за укрепване на интегритета и

авторитета на съдебните органи, което може да бъде реализирано само чрез висококачествени и навременни съдебни решения. Осигуряването на еднаквост на съдебната практика, както и на безпристрастност и обективност на работата на съдебната власт ще бъде от решаващо значение за предотвратяване на потенциални злоупотреби и налагане на нулева толерантност към корупцията. Важни фактори за постигането на това са прозрачен законодателен процес, ясни регулации и прилагане, и ефективна и висококачествена съдебна защита. В допълнение ще бъдат предприети мерки за балансиране на натовареността на съдилищата в регионален план с цел ускоряване на съдебните процедури в ключови икономически райони.

Институционалният капацитет ще бъде подпомогнат и чрез мерки за подобряване на регулаторното качество в страната, като ще се предприемат инвестиции в усвояването на добри практики от регулаторния опит в международен план, както и в повишаване на административния капацитет в тази сфера. Ще продължат усилията за повишаване на качеството на нормотворческия процес с акцент върху продължаващо изграждане на административен капацитет за извършване на оценка на въздействието на законодателството. Важен елемент ще са и мерките за подобряване на отчетността и прозрачността на регулаторните процеси с цел намаляване на несигурността в инвестиционния процес. Значителни усилия ще бъдат насочени към подобряване на нормативната среда в посока яснота, предвидимост и устойчивост.

Ще продължат усилията за изграждане на електронно управление, чрез доизграждане на необходимата инфраструктура, свързване на ключови регистри и осигуряване на оперативна съвместимост за преминаване към автоматизиран обмен на данни и електронни документи. Политиката в сферата на електронното управление ще цели минимизиране на инстанциите, пътя и времето, които са нужни на гражданите и бизнеса за ползването на административни услуги, намалявайки административната тежест и подобрявайки условията за живот и правене на бизнес. Ще се направят инвестиции в дигитализацията на административни услуги както на централно, така и на местно ниво. Ключов аспект в тази политика ще е предоставянето на удобен потребителски интерфейс и консолидирането на точките за ползване на цифрови административни услуги чрез ясно обособени интернет портали. За целта ще са нужни и инвестиции в цифровизацията на всички бази данни, имащи отношение към предоставянето на административните услуги, включително държавни и местни архиви, както и разширяване на използването от административните органи на хоризонталните системи на електронното управление и на средата за междурегистров обмен. Важен елемент ще бъде и преминаването към използването на споделените ресурси на електронното управление, като Държавен хибриден частен облак и Единна електронна съобщителна мрежа. Ще се работи активно за внедряването и прилагането на нови технологии в администрацията, базирани на Интернет на нещата, изкуствен интелект, блокчейн, и др. Те ще способстват за автоматизираното предоставяне на информация в реално време, за обработката на големи масиви от данни и за защита и проследимост на използването на данни. Ще продължи да се развива и политиката за отворени данни, чрез отварянето на нови масиви от данни на публичните институции.

До 2030 г., България ще изгради напълно завършена интегрирана национална екосистема за кибер сигурност със способности за адаптиране към динамиката на глобалните кибер заплахи и за реакция при мащабни атаки срещу българските информационни ресурси. Тя ще бъде напълно интегрирана в системата за кибер

сигурност на Европейския съюз и призната за надежден партньор на водещите европейски структури.

Въвеждането на електронни обществени поръчки и процедури за отдаване на концесии също ще спомогне увеличаването на прозрачността на възлагането и възможността за участие в процеса, както и скъсяването на продължителността на процесите. По този начин ще се намали рискът от корупция и измами и ще се подобри ефективността на процесите в сферата на публично-частните партньорства.

От ключово значение за употребата на електронните административни услуги ще бъде въвеждането на националната схема за електронна идентификация. В тази връзка, освен стимулирането на цифровите умения посредством системата за образование и обучение, ще бъдат въведени и пазарни стимули за повишаването на употребата на електронна идентификация от бизнеса, както и внедряването на електронен подпис в документите за самоличност на всички граждани.

Индикатори

Институционална рамка

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Съдеб „Институции“, GCR, място/класиране	СИФ	26-то място в ЕС	20-то място в ЕС	-
Индикатори за добро управление, Световна банка	Световна банка	59.9	75.0	79.9
Съдеб „Индекс за онлайн услуги“ (OSI), Индекс за развитие на електронното управление (EGDI), ООН	ООН	0.76	Достигане средното ниво в ЕС	0.85

СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ

Основната цел на приоритета ще е намаляване на социалните неравенства и активното социално приобщаване на уязвимите групи, чрез повишаване на възможностите им за започване на работа, подобряване на уменията, насърчаване на социално-икономическата им интеграция, подобряване на достъпа им до качествени социални услуги и преодоляване на тежките материални лишения и лошите жилищни условия. Изпълнението на планираните интервенции ще адресира Цел 1 „Изкореняване на бедността във всичките ѝ форми и навсякъде“ и някои аспекти от Цел 2 „Край на глада – постигане на продоволствена сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство“, Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“, Цел 8 „Насърчаване на приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достойни условия на труд за всички“ и Цел 10 „Намаляване на неравенството между и в рамките на държавите“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Осигуряването на предпоставки за включване в заетост ще остане основен инструмент на политиката за социално приобщаване на уязвимите групи. Чрез активни мерки на пазара на труда ще бъдат адресирани съществуващите трудови резерви в икономиката, които са извън заетост – нискообразованите лица и тези без квалификация, младежите, хората с увреждания, хората в предпензионна възраст, както и структурно безработните. Специален акцент ще бъде поставен върху реализацията на пазара на труда на младите хора, продължително безработните и ромите, чрез подкрепа за бърз преход от училище и безработица към работа и успешно включване в активен икономически живот, в т.ч. чрез стажове, чиракуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение и придобиване на умения. В стремеж за увеличаване на нивото на икономическа активност и заетостта на хората със затруднена мобилност или живеещи в селски, планински или отдалечени райони ще бъдат насърчавани иновативни практики, самостоятелна заетост и мобилност, както и стартиране на самостоятелна стопанска дейност и предприемачеството, като един успешен начин за разкриване на устойчиви и качествени работни места и възможности за повишаване на икономическата активност и заетостта в икономиката. В условия на ниски и намаляващи нива на демографско заместване ще продължи реализацията на интервенции за повишаване пригодността за заетост и адаптивността на по-възрастните с цел по-дългото оставане на пазара на труда. Ще се подкрепят мерки за насърчаване на икономическата диверсификация, за създаване на работни места в сектори с висока добавена стойност и преход към нисковъглеродна икономика, и за развитие на алтернативна заетост, като форма на

подкрепа на индивидуалното и социално предприемачество. Предмет на целенасочена подкрепа ще останат инициативи и мерки за улесняване на достъпа до работа, подобряване условията на труд и качеството на работните места и съчетаване на семейния и професионалния живот.

Ще продължат усилията за подобряване на функционирането и ефективността на системата за социално подпомагане с първостепенна задача гарантиране на адекватни и устойчиви социални плащания. Усилията ще са насочени и към подобряване на планирането на социалните услуги на национално ниво чрез създаването на Национална карта на социалните услуги, които се финансират от държавния бюджет. Тя ще бъде изработена на база на анализ на потребностите на местно ниво. По този начин държавата ще поеме ангажимент за създаване на пълна мрежа от социални услуги в цялата страна в дългосрочен план. Тази промяна ще осигури по-добра достъпност на услугите за всички, които се нуждаят от тях.

Политиката, насочена към възрастните хора, ще цели подобряване на достъпа им до интегрирани социални и здравни услуги чрез осигуряването на по-широка подкрепа в домашна среда и в общността за възрастните хора, зависими от грижа, както и повишаване на ефективността на системата за дългосрочна грижа. Деинституционализацията на грижата за деца и възрастни хора също ще бъде обект на целенасочени усилия, както и предоставяне на услуги в домашна среда, в специализирана среда, услуги, които се предоставят мобилно, включително изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на оборудване.

Политиката за правата на хората с увреждания ще бъде насочена към очертаване на присъщия хоризонтален характер във връзка с всички секторни политики, които следва да бъдат ангажирани при оказване на подкрепа за хората с увреждания. Ще се прилага индивидуален подход, при съобразяване и изпълнение на изискванията на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН, с оглед насърчаване, защита и гарантиране на пълноценното и равноправно упражняване на правата и свободите на хората с увреждания на територията на Република България и създаването на условия за социалното им приобщаване в общността. Ще продължат усилията за предоставяне на необходимата и адекватна социално-икономическа подкрепа.

Ще продължи политиката на основно материално подпомагане на най-нуждаещите се лица, живеещи в най-висока степен на бедност и социална изолация. На целевите групи ще бъдат предоставяни индивидуални пакети хранителни продукти и ще бъде осигуряван топъл обяд, разширявайки ефективния обхват на програмите за социално подпомагане и допринасяйки за намаляване на броя на живеещите в бедност.

Допълнителен фокус на политиката ще представлява адресирането на проблема с лошите жилищни условия, при които живее част от населението. Ще бъдат предприети стъпки за изграждане на общински жилища и настаняване в тях на най-нуждаещите се сред уязвимите групи. Същевременно ще бъдат търсени и алтернативни решения, като например използване на финансови инструменти и предоставяне на кредити при преференциални условия за целевите групи.

Индикатори

Социално включване

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Отношение между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от домакинствата	Евростат	7.7	5.5	5.2
Население в риск от бедност или социално изключване, %	Евростат	32.8	25.0	21.9

Ос на развитие 5. Духовна и жизнена България

Тази ос на развитие е ориентирана към отделния индивид и повишаването на качеството му на живот. Основен фокус се поставя върху подобряването на здравния статус на населението, като ключов детерминант на качеството на живот, но също и като необходимо условие за включването му в заетост и социална активност. Същевременно политиката адресира по-висшите духовни потребности на индивида и се стреми да осигури предпоставки за превръщането му в творческа и пълноценна личност.

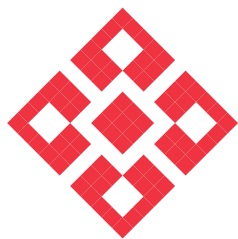
В рамките на тази ос правителството определя два национални приоритета:

П12. Здраве и спорт

П13. Култура, наследство и туризъм

Цели за устойчиво развитие

Здраве и спорт

Основната цел на приоритета ще е подобряване на здравните характеристики на населението и следователно повишаване на качеството на човешкия капитал в страната. Акцент на политиката ще бъде осигуряването на равен достъп за всички до качествени здравни услуги. Постигането на заложените цели ще има основна роля за изпълнението на Цел 3 „Осигуряване на здравословен живот и насърчаване благосъстоянието на всички във всяка възраст“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Ще продължат усилията за оптимизиране на разходната структура на здравеопазването, с акцент нарастване на ролята и значимостта на извънболничната помощ и развитие на дългосрочните грижи. Основен фокус ще бъде адресирането на високите нива на рискови фактори, застрашаващи здравето на населението, като тютюнопушене, употреба на алкохол, затлъстяване, небалансирано хранене и ниска двигателна активност. С цел намаляване на преждевременната и предотвратимата смъртност ще бъдат търсени начини и средства за повишаване на ефективността на усилията за засилване на здравната промоция и превенция, включително за повишаването на здравната култура.

По отношение на болничната помощ ще бъдат положени усилия в посока нейното оптимизиране, като фокусът ще бъде повишаване на ефективността. Ще бъде преразгледан моделът на финансиране на болниците, както и устойчивостта на клиничните пътеки и при необходимост те ще бъдат предефинирани. Същевременно чрез Националната здравна карта, структурата на здравната мрежа ще бъде адаптирана към потребностите на населението, гарантирайки на всеки български гражданин равнопоставен достъп на здравни услуги на всички нива в извънболничната и болничната помощ. Целта е да се постигне териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ, особено в труднодостъпните и отдалечени места в страната. С оглед факта, че съвременната медицина наложи трансплантацията като най-доброто и често единственото животоспасяващо лечение при органна недостатъчност, усилия ще бъдат насочени и към насърчаване на донорството и развитието на трансплантационната дейност в страната.

В допълнение, за повишаване качеството на предоставяните здравни услуги по места ще бъдат предприети мерки за подобряване на материално-техническата база на държавните болници в областните градове, за повишаване на осигуреността им с медицинска апаратура и медицински специалисти, както и за усъвършенстване на реакцията на спешната медицинска помощ при пътно-транспортни произшествия.

Същевременно, ще бъдат търсени механизми, чрез които да се преодолее неблагоприятната перспектива, свързана със засилената миграция на медицински специалисти и малкия брой на медицинските сестри, включително на желаещите да се обучават за тази професия и съответно след това да я упражняват, както и механизми, насочени към преодоляване на идентифицираните териториални диспропорции по отношение на осигуреността с медицински специалисти.

В областта на лекарствената политика ще продължат усилията по осигуряване потребностите на населението от качествени, достъпни, доказани в терапевтичната практика и стойностно-ефективни лекарствени продукти. Ще се търсят механизми оказващи положително влияние върху здравния статус, които в дългосрочен план да доведат до подобряване на здравните резултати. Мерките, които ще се предприемат за справяне с нарастващите предизвикателства, ще бъдат фокусирани към осигуряване на финансова устойчивост на системата и ще поставят на първо място безопасността на пациентите, осигуряване на тяхната финансова защита и осигуряване на равнопоставен достъп.

Развитието на електронното здравеопазване ще бъде основен фокус на политиката, като ключови ще бъдат усилията за изграждане на Национална здравна информационна система чрез използване на съвременни здравни технологии в областта на електронното здравеопазване за осигуряване на ефективни, рентабилни грижи с цел постигане на по-добри резултати. Целенасочените усилия в тази област ще допринесат за подобряване на достъпа и качеството на предоставяните здравни услуги; прозрачност в управлението на финансовите разходи; съкращаване на времето за обслужване на пациенти; повишаване на качеството на здравните услуги в здравеопазването и дейностите по организация, контрол, планиране и прогнозиране в системата на здравеопазването; осигуряване на възможност за трансграничен обмен на здравна информация на гражданите на ЕС, на базата на регламентиран електронен информационен обмен; превенция и промоция на здравето, чрез използване на съвременните технологии за насърчаване и контрол на здравна профилактика, създаване на среда за единен достъп до образната „диагностика на пациента“, въвеждане на система за оценка на качеството и безопасността на медицинското обслужване.

Въвеждането на електронното здравеопазване ще допринесе за увеличаването на възможностите за предоставяне на различни дистанционни здравни услуги, като разработване и прилагане на концепция за развитие на телемедицината, особено за пациенти в труднодостъпни и отдалечени райони, както и за пациенти със специфични потребности - болни с хронични заболявания, възрастни хора и др., както и въвеждането на иновативни приложения за мобилни услуги за наблюдение на състоянието на пациентите, което също ще спомогне да се подобри достъпа на населението до определени здравни услуги.

Усилията в областта на спорта ще бъдат насочени основно към повишаване на физическата активност и участието в спортни дейности на населението със специален фокус върху учещите. С цел подпомагане на организирания спорта за всички ще продължи изграждането на дребномащабна спортна инфраструктура, насочена към предоставяне на среда за ежедневни физически упражнения, любителски спорт и развлечение, както и специализирани площадки по места, което ще адресира

идентифицираното предизвикателство с наличието на ограничен достъп до такава инфраструктура. Същевременно ще бъдат положени усилия в посока дефиниране на цялостна и последователна политика, позволяваща поддържането и експлоатацията на изградената през последните години спортна инфраструктура, като ще бъдат търсени и механизми за стимулиране на по-широкото ѝ използване от населението.

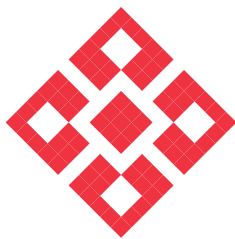
Политиката в областта на спорта за учащите ще бъде насочена към осигуряване на оптимални условия за провеждане на учебните часове по физическо възпитание и на спортни дейности чрез целенасочени интервенции за обновяване на физкултурни салони и друга училищна спортна инфраструктура. Това ще позволи оптимизиране на двигателния режим на подрастващите, създаване на нагласа у тях за здравословен начин на живот и мотивация за занимания със спорт и изява.

Правителствената политика за младежта ще продължи да бъде насочена към изграждане на личностни и професионални умения и качества у младите хора в България, посредством предоставяне на младежки услуги. Чрез сътрудничество между институциите на държавно, регионално и местно ниво, социалните партньори и неправителствените организации, ангажирани с политики и дейности в подкрепа на младите хора, ще се предоставят условия за по-добър живот на младите хора, тяхното развитие, ангажираност и участие в обществото. Създаването на платформи за качествено младежко участие в процесите по създаване, изпълнение и мониторинг на политики, касаещи интересите на младежите в Република България остава приоритет на политиките в сферата. Важен елемент в политиките, касаещи младежта, ще бъдат дейности, насочени към младите хора в малките населени места и селските райони. Разширяването на достъпа до качествени услуги и информация, развитие на младежката работа и межкултурния диалог, чрез създаване на благоприятна и приобщаваща среда за младежите, ще останат основни инструменти на политиката.

Индикатори

Здраве и спорт

индикатор	индикатор	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Продължителност на живота в добро здраве, години	Евростат	66.2 (ж)	67.5 (ж)	64.0 (ж)
		62.9 (м) (2017)	64.0 (м)	63.5 (м) (2017)
Неудовлетворени потребности от медицинска помощ, %	Евростат	1.9	Достигане средното ниво в ЕС	2.0
Дял на населението, никога не участвало в спортни дейности, %	Евро-барометър	68 (2017)	Достигане средното ниво в ЕС	46 (2017)

Култура, наследство и туризъм

Основната цел на приоритета ще е развитие и съхранение на културното богатство и оползотворяването на потенциала му като инструмент за социално сближаване, стимулиране на творческата и иновативна мисъл, както и за генериране на икономически ползи. Приоритетът ще има съществен принос за постигането на някои аспекти от Цел 8 „Насърчаване на приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достойни условия на труд за всички“, Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ и Цел 12 „Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Политиката в областта на културата ще се фокусира върху ролята на културата и свързаните с нея творчески индустрии, като фактор за идентичност и сближаване, за създаването на сплотени и приобщаващи общества, за подобряване на качеството на живот на отделния гражданин и стимулиране на творческото и иновативното мислене. Ще бъдат извършвани дейности в подкрепа на местни културни средища, включително театри, читалища, библиотеки, музеи, галерии и др., при използване на достиженията на модерните (цифрови) технологии за повишаване на достъпността на създавания културен продукт. Същевременно ще бъдат търсени начини за оптимизация на механизмите за финансиране на културните дейности и институции с цел включване на частния и независим творчески сектор, балансиране на социалните ползи и икономическата целесъобразност, както и засилване на стратегическото и пространствено планиране. Важен приоритет ще бъде и утвърждаването на мястото на българската култура и създаване на възможности за участие на български творци и институции в световните културни процеси, включително и чрез популяризирането ѝ в чужбина и представяне на българското изкуство на европейските и световни сцени

Ще продължат усилията за насърчаване на културното многообразие и за съхранение и оползотворяване на богатото културно наследство, като ресурс за устойчиво развитие на страната и нейните региони. Ще бъдат предприети мерки за неговото популяризиране в национален и международен план, включително чрез обмен на информация и въвеждане на добри практики. В допълнение ще бъдат предприети действия в посока изграждане на необходимата материална и техническа инфраструктурата за създаване на ключови регистри и дигитализация на културни ценности, включително за управление на културното наследство. С цел превръщането на българските музеи, библиотеки и читалища във фактор за регионално развитие, ще бъде продължен процеса на тяхното модернизиране за опазването и представянето на културното наследство на страната. За осъществяване на дейностите и мерките, свързани с

културата и културното наследство ще бъде прилаган интегриран подход и взаимодействие с мерките по приоритет „Местно развитие“ и приоритет „Социално включване“.

Политиката в областта на туризма ще е основно насочена към устойчиво развитие и промотиране на туристически продукти с по-висока добавена стойност, към намаляване на сезонността в сектора, както и към диверсификация на туристическия продукт. Ще бъдат положени допълнителни усилия за подкрепа на развитието на продукти във фаза на растеж, като здравния, фестивално-събитийния, екологичния, спортния и голф туризъм, както и в други специализирани и нишови продукти, в които страната и нейните райони имат потенциал. Развитието на продукти, които са във фаза на въвеждане, като културно-познавателния, религиозния и винено-кулинарния туризъм, също ще бъде насърчавано приоритетно. Популяризирането на българския туристически продукт ще бъде осъществявано посредством рекламни кампании с фокус върху неговите уникални качества. В резултат на това ще бъдат създадени предпоставки за оползотворяване в максимална степен на богатите културни, исторически и природни дадености на страната, като същевременно специализацията на районите в определени туристически продукти, за които са налице конкурентни предимства, ще способства и териториалната балансираност на растежа.

Паралелно с осъществяваните интервенции, напредъкът в изпълнението на другите приоритети, например повишаването на свързаността и достъпността на районите, подобряването на качествата на техническата и екологична инфраструктура и т.н., ще способства изпълнението на целите на политиката. Специални усилия ще бъдат положени и за повишаване на сигурността на обществените пространства, както и за намаляване на замърсяването на природата, адресирайки някои от основните проблеми, намаляващи атрактивността на страната като туристическа дестинация.

Индикатори

Култура, наследство и туризъм

индикатор	източник	текуща стойност	целева стойност	средно ниво в ЕС
Дял на населението, посещаващо поне веднъж годишно културни събития, %	Евростат	28.6 (2015)	40.0	63.8 (2015)
Средна заетост на леглата в местата за настаняване, %	НСИ	39.2	50.0	-

ВРЪЗКИ МЕЖДУ ОСИ НА РАЗВИТИЕ И ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

ОСИ НА РАЗВИТИЕ

ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Интелигентна и иновативна България

Зелена и устойчива България

Свързана и интегрирана България

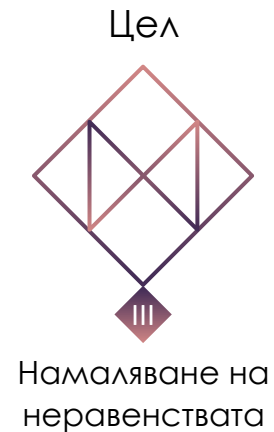
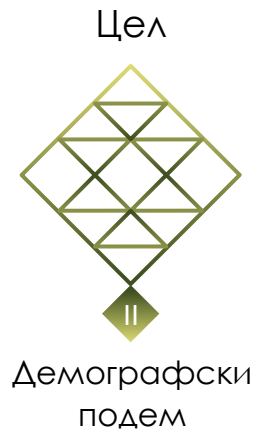
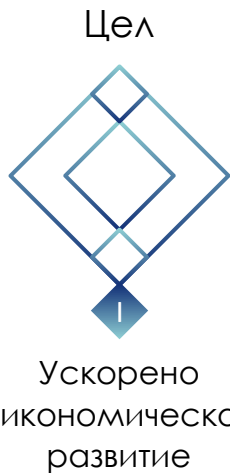
Отзивчива и справедлива България

Духовна и жизнена България

ВРЪЗКИ МЕЖДУ ЦЕЛИ, ОСИ НА РАЗВИТИЕ И ПРИОРИТЕТИ

Интелигентна и иновативна България

- П1 Образование и умения
- П2 Наука и научна инфраструктура
- П3 Интелигентна индустрия

Зелена и устойчива България

- П4 Кръгова и нисковъглеродна икономика
- П5 Чист въздух и биоразнообразие
- П6 Устойчиво селско стопанство

Свързана и интегрирана България

- П7 Транспортна свързаност
- П8 Цифрова свързаност
- П9 Местно развитие

Отзивчива и справедлива България

- П10 Институционална рамка
- П11 Социално включване

Духовна и жизнена България

- П12 Здраве и спорт
- П13 Култура, наследство и туризъм

Приложение

Метаданни за използваните индикатори

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност ⁴	Целева стойност	Средно ниво в ЕС ⁴	Връзка
Цел 1	БВП на човек от населението в СПС спрямо средното ниво за ЕС, в %	Евростат (ежегодно)	Брутният вътрешен продукт (БВП) е измервател на икономическа активност. Дефинира се като стойността на всички стоки и услуги, произведени в дадена държава, минус стойността на стоките и услугите, използвани за тяхното производство. Индикаторът разделя БВП на населението на държавата и го съотнася към нейния стандарт на покупателната способност (СПС), адресирайки разликите в ценовите равнища в международен план. Индикаторът е относителен спрямо стойността на средното равнище в ЕС, която е 100.	51.2	75.0	100.0	GDP per capita in PPS

⁴ Посочените текущи стойности за България и съответните средни нива в ЕС се отнасят за 2018 г., освен ако не е упомената друга година в скоби (). Използваните данни са актуални към 31.12.2019 г.

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
Цел 1	Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI)	ЕК (ежегодно)	DESI е композитен индикатор, чрез който се проследява напредъка, отбелязан от държавите – членки на ЕС по отношение на цифровизацията. Той е структуриран в пет глави: Свързаност, Човешки капитал, Използване на интернет, Внедряване на цифрови технологии, Цифрови обществени услуги. Скалата за оценка е от 0 до 100, като 100 означава, че цифровите технологии са напълно внедрени в икономическия и обществен живот на населението.	36.2	Достигане средното ниво в ЕС	52.5	DSM - DESI
Цел 1	Ресурсна производителност, евро/кг	Евростат (ежегодно)	Този индикатор предоставя съотношение на брутния вътрешен продукт (БВП по постоянни цени в евро) спрямо вътрешното потребление на материали (ВПМ) в килограмов еквивалент, изчислено като пряк вложен материал (ПВМ) минус физическия износ (ФИ): ВПМ = ПВМ - ФИ.	0.4	1.5	2.2	Material-flows-and-resource-productivity
Цел 2	Коефициент на естествен прираст, ‰	Евростат (ежегодно)	Коефициентът на естествен прираст е съотношението на естествената промяна през годината (живородени раждания минус смъртните случаи) спрямо средното население през тази година. Стойността се изразява на 1 000 души.	-6.6	-5.0	-0.7	Population change

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
Цел 2	Нетен коефициент на миграция, ‰	Евростат (ежегодно)	Коефициентът на нетната миграция се изчислява като разликата между общата промяна на населението и естественият прираст на населението, заедно с допълнителна корекция. Стойността се изразява на 1 000 души.	-0.5	0.0	2.8	Net migration
Цел 2	Коефициент на възрастова зависимост, %	Евростат (ежегодно)	Този показател е съотношението между броя на лицата на възраст 65 и повече години и броя на лицата на възраст между 15 и 64 години. Стойността се изразява на 100 лица в трудоспособна възраст (15-64 г.).	32.5	36.5	30.5	Old dependency ratio
Цел 3	Коефициент на Джини, %	Евростат (ежегодно)	Коефициентът на Джини се използва за статистическа характеристика на разпределението на разполагаемия доход между бедните и богатите в едно общество. Приема се, че той изразява тяхната неравномерност, като стойността 0 показва пълна еквивалентност или равнопоставеност, а стойност 100% - абсолютната ѝ липса.	39.6	33.0	30.9	Gini coefficient of equivalised disposable income

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
Цел 3	Население в риск от бедност, %	Евростат (ежегодно)	Индикаторът изчислява относителното ниво на бедност на дадена територия, като отчита дела на домакинствата, които имат нетен еквивалентен разполагаем доход под линията на бедност. Линията на бедност представлява 60% от средния общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица. Поради различния състав и брой лица в домакинствата се прилагат еквивалентна скала, според която първият възрастен на 14 и повече навършени години получава тегло единица, вторият възрастен на 14 и повече навършени години - тегло 0.5, и всяко дете под 14 години - тегло 0.3. Теглата се присъждат на всеки член на домакинството и се сумират.	22.0	18.0	17.1	At-risk-of-poverty rate
Цел 3	Вариация на БВП на глава от населението (в СПС) по райони, %	Евростат (ежегодно)	Вариация на БВП на глава от населението (в СПС - условна валута, която има еднаква покупателна способност, т.е. може да закупи еднакво количество стоки и услуги във всички страни от ЕС) по райони в рамките на съответната държава. Средното ниво за ЕС е калкулирано като средно аритметична стойност от вариацията по държави.	37.5 (2017)	34.0	30.1 (2017)	Regional gross domestic product

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П1	Дял на преждевременно напусналите образование и обучение, %	Евростат (ежегодно)	Представява относителен дял на лицата на възраст 18 - 24 години, завършили най-много основно образование и не участващи в образование и обучение, от населението на същата възраст.	12.7	7.0	10.6	Early leavers from education and training
П1	Население (25-64 г.), участващо в образование и обучение, %	Евростат (ежегодно)	Представява относителен дял на лицата на възраст 25 - 64 години, които участват във формално и неформално образование и обучение, спрямо населението на същата възраст. Референтният период за участието в образованието и обучението е четири седмици преди анкетното запитване.	2.5	7.0	11.1	Participation in education and training

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П1	Дял на учениците с резултати, по-ниски от критичните (средно за трите области на изследването) в Програма за международно оценяване на ученици (PISA), %	ОИСР (на всеки три години)	Индикаторът показва осреднен за трите области на изследването (четене, математика и наука) относителен дял на 15 – 16-годишните ученици, чиито резултати са по-ниски от определените за „критични“, от общия брой на участвалите в изследването ученици. Резултатите на участниците в изследването се ранжират по скала, разделена на няколко равнища на постижения. На всяко равнище съответстват задачи с определена трудност. Средният резултат на ученик показва на кое равнище са най-трудните задачи, които той може да реши, а това, от своя страна, показва какви знания и умения притежава. Второ равнище е определено като критичен праг в постиженията на учениците.	46.0	25.0	23.6	OECD - PISA

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П2	Разходи за НИРД, % от БВП	Евростат (ежегодно)	Научноизследователската и развойна дейност (НИРД) включва всяка творческа и систематична работа, която се провежда с цел да се увеличи обемът на знанията, включително познанието за човека, културата и обществото, както и за разработването на нови приложения на наличните знания. НИРД обхваща фундаментални и приложни изследвания и експериментални разработки. Показателят „Разходи за НИРД“ се дефинира като всички разходи за осъществена в рамките на статистическата единица НИРД, независимо от източника на финансиране.	0.8	2.5	2.1	Statistics on research and development
П2	Дял на научни публикации, сред 10% най-цитирани в света, Индекс на Съюза за иновации, %	ЕК (ежегодно)	Индикаторът е мярка за ефективността на изследователската система, тъй като се приема, че високо цитираните публикации в „Scopus“ са с по-високо качество. В числителя е брой научни публикации сред 10% най-цитирани публикации в „Scopus“ в световен мащаб, а знаменател е общ брой научни публикации на дадената държава.	2.7	Достигане средното ниво в ЕС	11.5	EIS

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П2	Индекс на Съюза за иновации (EIS)	ЕК (ежегодно)	EIS разграничава 27 индикатора в четири основни направления, както следва: 1)Рамкови условия (размер на човешките ресурси; атрактивните изследователски системи; благоприятната за иновациите среда), 2)Инвестиции (финансиране и подкрепа в рисков капитал и фирмени инвестиции за НИРД), 3)Иновационни дейности (иноваторски и свързващи дейности, дейности по натрупване на интелектуални активи) и 4)Степен на влияние, която улавя ефектите на иновационните дейности на фирмите. EIS определя държавите по групи, като използва следната класификация: „Иновационни лидери“ са държави с ниво на индекса с над 120% от средното за ЕС, „Силни иноватори“ - попадат държави с индекс между 90% и 120% от средното за ЕС, „Умерени иноватори“ са държави с ниво на индекса между 50% и 90% от средното за ЕС, „Плахи иноватори“ са държави с ниво на индекса под 50% от средното за ЕС.	“Плах иноватор“	„Умерен иноватор“	-	EIS

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
ПЗ	Глобален индекс за конкурентоспособността (GCR), място/класиране	СИФ (ежегодно)	Основната цел на индекса е да се оцени способността на всяка страна да осигури благоденствие за гражданите си. За постигането ѝ се използват редица измерители, разделени на 12 основни категории – Институции, Инфраструктура, Макроикономическа стабилност, Здраве, Умения, Продуктов пазар, Пазар на труда, Финансова система, Технологична готовност, Обем на пазара, Развитие на бизнеса и Иновации.	25-то място в ЕС	20-то място в ЕС	-	Global-competitiveness-report
ПЗ	Внедряване на цифрови технологии, DESI, %	ЕК (ежегодно)	Стълб „Внедряване на цифрови технологии“ е една от петте групи индикатори в композитния индекс DESI. Изчислява се като средно претеглена стойност на двата подиндикатора: Цифровизация на бизнеса (60%) и електронна търговия (40%) при скала за оценка от 0 до 100, като 100 означава, че цифровите технологии се използват пълноценно в организацията на предприятията.	18.1	50.0	41.1	DSM - DESI

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
ПЗ	Дял на високотехнологичния износ от общия износ, %	Евростат (ежегодно)	Данните показват дела на износа на всички високотехнологични продукти в общия износ. Продуктите с висока технология се определят съгласно SITC Rev.4 като включва следните продукти: космически средства, Офис и компютърна техника, Електроника и телекомуникации, Фармация, Научни инструменти, Електрически машини, Химия, Неелектрически машини, Въоръжение. Общият износ на ЕС не включва търговията в рамките на ЕС.	5.9 (2017)	15.0	17.9	High-tech exports

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П4	Възобновяема енергия в брутното крайно енергийно потребление, %	Евростат (ежегодно)	Изчислява се като процентно съотношение между брутното крайно потребление на енергия от възобновяеми източници и брутното крайно потребление на енергия от всички източници на енергия, определени с Директива 2009/28/ЕО. Използва се нормализираното количество електрическа енергия, произведена от водноелектрически централи и от съоръжения за вятърна енергия, което се изчислява като инсталираната мощност на ВЕЦ и вятърни генератори за всяка година от изучавания период се умножи по средното производство на електроенергия от единица мощност за целия период.	18.7 (2017)	27.0	17.5 (2017)	Energy database
П4	Рециклиране на битови отпадъци, %	Евростат (ежегодно)	Индикаторът измерва количеството рециклирани битови отпадъци, разделено на общото количество на третираните битови отпадъци. Рециклирането включва рециклиране на материали, компостиране и анаеробно разтваряне. Битовите отпадъци се състоят предимно от отпадъци, генерирани от домакинства, но могат да включват и подобни отпадъци, генерирани от малкия бизнес и публичните институции.	36.0	55.0	47.0	Recycling rate of municipal waste

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П4	Изменение в нивата на парникови газове извън обхвата на ЕСТЕ спрямо 2005 г., %	Европейската агенция по околна среда (ежегодно)	Изчисляването на показателя се основава на емисиите, обхванати от Решението за споделяне на усилията (406/2009/ЕО). Решението за споделяне на усилията определя национални годишни обвързващи цели за емисиите, които не са обхванати от схемата на ЕС за търговия с емисии (ЕСТЕ). Тези емисии се изчисляват чрез приспадане на проверените ЕСТЕ емисии, CO2 емисиите от национална авиация и NF3 емисиите от общите национални емисии.	3.1	0.0	-10.2	ESD

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П5	Дефицит на биокапацитет, глобални ха. на глава от населението	Европейска агенция за околна среда (ежегодно)	Показателят измерва разликата между композитните индикатори за биокапацитет и екологичен отпечатък, илюстрирайки степента до която дадена страна деградира околната среда над капацитета на природата да се регенерира. Биокапацитетът представлява способността на екосистемите да произвеждат биологичен материал, използван от хората и да абсорбират отпадъци, генерирани от хората при условията на сегашните технологии и процеси. Екологичният отпечатък измерва необходимата биологично-продуктивна земна и водна повърхност, нужна на дадена страна за производство на своята консумация или за абсорбиране на генерираните на отпадъци при условията на сегашните технологии и процеси.	0.01 (2014)	Под средното ниво за ЕС	2.51 (2014)	Ecological footprint, biocapacity and biocapacity deficit per person
П5	Население, живеещо при нива на замърсяване с ФПЧ ₁₀ над допустимите норми, %	Евростат (ежегодно)	Индикаторът измерва процента на населението в градските райони с концентрации на ФПЧ ₁₀ , надвишаващи дневната гранична стойност (50 µg / m ³) за повече от 35 дни през календарна година.	77.6 (2017)	0.0	17.0 (2017)	Urban population exposed to PM10 concentrations

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П6	Производителност на труда в аграрния сектор, % от общо за икономиката	Евростат (ежегодно)	Показателят отчита производителността на труда в аграрния сектор, съпоставяйки я с общата производителност на труда, постигната в икономиката. Производителността на труда е съставен икономически показател, който съпоставя постигнатия резултат (Брутна добавена стойност) с вложения трудов фактор (средногодишен брой заети лица – вътрешна концепция) при осъществяването на определена икономическа активност на определена икономическа територия за определен период.	21.9	30.0	38.9	GVA by industry breakdowns Employment by industry breakdowns
П6	Дял на преработените аграрни продукти в общия износ на продукти със селскостопански произход, %	НСИ (ежегодно)	Отразява съотношението на износа на преработените продукти със селскостопански произход (кодове С10, С11 и С12 от раздел С по КИД-2008) към общия износ на непреработени аграрни продукти (раздел А по КИД-2008) и преработени продукти със селскостопански произход.	53.3	57.0	-	Справки и Анализи по Класификация на икономическите дейности (КИД)

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П6	Дял на заети с биологично производство площи, %	Евростат (ежегодно)	Преобразуваната или преобразуващата се площ за биологични култури (ако е в съответствие с Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета от 28 юни 2007 г. относно биологичните производство и етикетиране на биологични продукти), като дял от използваната земеделска площ.	2.7 (2017)	Достигане средното ниво в ЕС	7.0 (2017)	Agriculture database
П7	Качество на железопътната транспортна услуга, GCR	СИФ (ежегодно)	Рейтинг въз основа на проучване на Световния икономически форум, оценяващ честотата, точността, скоростта и цената на влаковите услуги, използвайки скала от 1 (изключително неефективна, сред най-лошите в света) до 7 (изключително ефективна, сред най-добрите в света). Стойността на ЕС се изчислява като средна аритметична величина.	3.1	3.7	4.3	Global-competitiveness-report

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П7	Завършеност на основната TEN-T пътна мрежа, %	ЕК (неуточнена регулярност)	Дължина на пътната основна TEN-T мрежа, завършена в края на съответната година, в сравнение с общата, включително планираните участъци и участъци, които ще бъдат модернизирани. Статистиката отразява официалните карти, съдържащи се в приложение I към Регламент (ЕС) № 1315/2013. Терминът завършен се отнася до „съществуваща“ инфраструктура, което не означава непременно, че инфраструктурните изисквания, както е посочено в горепосочения регламент, вече са изпълнени. Времевият хоризонт за завършването на основната мрежа TEN-T е 2030 г.	50.0 (2016)	100.0	72.9 (2016)	Completion of TEN-T Core Network
П7	Брой на смъртни случаи при пътно-транспортни произшествия, на 100 000 жители	Евростат (ежегодно)	Лица, починали в рамките на 30 дни от пътно-транспортно произшествие на 100 000 жители.	9.6 (2017)	Достигане средното ниво в ЕС	4.9 (2017)	Road fatalities per 100 000 inhabitants

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П8	Стълб „Свързаност“, DESI	ЕК (ежегодно)	Стълб „Свързаност“ е една от петте групи индикатори в композитния индекс DESI. Изчислява се като средно претеглена стойност на петте измерения: фиксирана широколентова връзка (18.5%), мобилна широколентова връзка (35%), бърза широколентова връзка (18.5%), ултрабърза широколентова връзка (18.5%) и индекс за цена на широколентовите услуги (9.5%). Скалата за оценка е от 0 до 100, като 100 означава, че населението е изцяло свързано с цифровите технологии на относително достъпна цена.	51.6	Достигане средното ниво в ЕС	59.3	DSM - DESI
П8	Разпространение на свръх-високоскоростен широколентов достъп до интернет, DESI, %	ЕК (ежегодно)	Относителен дял на домакинствата с абонамент за свръх-високоскоростна широколентова връзка (най-малко 100 Mbps) от общия брой домакинства.	9.7	40.0	22.3	DSM - DESI

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П8	Готовност за навлизане на 5G, DESI, %	ЕК (ежегодно)	<p>Процентният резултат на показателя за 5G готовност за навлизане се основава на количеството спектър в дадена държава, който се използва от 5G технология. Процентът се изчислява въз основа на количеството спектър, присвоено във всяка 5G пионерска лента в сравнение с максималните възможни количества, които са както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 700 MHz обхват: 60 MHz (703-733 & 758-788 MHz) • 3.6 GHz обхват : 400 MHz (3400-3800 MHz) • 26 GHz обхват: 1000 MHz в рамките на 24250-27500 MHz <p>И трите радиочестотни диапазона имат еднакво тегло.</p>	0.0	80.0	14.2	DSM - DESI

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П9	Европейски индекс на конкурентоспособността на регионите (RCI), медиана	ЕК (на всеки три години)	Индикаторът се изчислява като медиана от стойностите на RCI по региони в съответната територия. RCI се състои от 11 показателя, представящи различни аспекти на конкурентоспособността. Чрез тези показатели индексът оценява силните и слабите страни на даден регион. Те се класифицират в три групи: „Основни показатели“, „Ефективност“ и „Иновации“. Групата „Основни показатели“ включва пет категории: 1) Институции; 2) Макроикономическа стабилност; 3) Инфраструктура; 4) Здравеопазване и 5) Основно образование. Показателите за „Ефективност“ включват три стълба: 6) Образование, обучение и образование през целия живот; 7) Ефективност на пазара на труда; и 8) Размер на пазара. На най-напредналия етап на развитие на регионалната икономика двигателите на развитието са част от група по „Иновации“, която се състои от три категории: 9) Технологична готовност; 10) Сложност на бизнеса и 11) Иновации.	19.6	20.0	52.6	European Regional Competitiveness Index

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П9	Вариация на коефициента на заетост по райони, %	Евростат (ежегодно)	Показателят измерва регионалните различия в заетостта в рамките на страната. Изчислява се като коефициент на вариация на коефициента на заетост (20 - 64 години) по статистически райони (NUTS 2). Стойността на показателя е 0, когато коефициентът на заетост е еднакъв във всички райони и се увеличава при увеличаване на различията в коефициента на заетост между отделните райони. Средното ниво за ЕС е калкулирано като средно аритметична стойност от вариацията по държави.	6.1	Достигане средното ниво в ЕС	5.3	Employment rate of the age group 20-64 by NUTS 2 regions
П9	Население, свързано с поне вторично пречистване на отпадъчни води, %	Евростат (ежегодно)	Показателят се определя като относителен дял на населението, свързано със селищни пречиствателни станции с поне вторично пречистване на отпадъчните води, от цялото население.	63.2 (2017)	78.0	73.9 (2017)	Population connected to at least secondary wastewater treatment
П10	Съдеб „Институции“, GCR, място/класиране	СИФ (ежегодно)	Подиндекс за съдеб „Институции“ е сред 12-те съдеб на Глобалния индекс за конкурентоспособността и отчита оценките за сигурност, социален капитал, проверки и противовес, качество на публичния сектор, прозрачност, права на собственост, корпоративно управление.	26-то място в ЕС	20-то място в ЕС	-	Global-competitiveness-report

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П10	Индикатори за добро управление, Световна банка	СБ (ежегодно)	Проектът „Световни индикатори за управление (WGI)“ отчита съвкупни и индивидуални индикатори по шест измерения: гласност и отчетност, политическа стабилност и отсъствие на насилие, ефективност на правителството, регулаторно качество, върховенство на закона, контрол на корупцията. Тези обобщени показатели комбинират мненията на голям брой респонденти от предприятия, граждани и експерти. Те се основават на над 30 индивидуални източника на данни, произведени от различни институти за проучване, мозъчни тръстове, неправителствени организации, международни организации и фирми от частния сектор. Индикаторът е с нормализирана скала от 0 до 100 според резултатите на различните държави в обхвата на изследването, като 100 означава най-добрите резултати в индикаторите за добро управление сред държавите.	59.9	75.0	79.9	WGI

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П10	Стълб „Индекс за онлайн услуги“, Индекс за развитие на електронното управление, ООН (EGDI)	ООН (на всеки две години)	Индексът за развитие на електронното правителство представя състоянието на развитието на електронното правителство на държавите-членки на Организацията на обединените нации. Заедно с оценка на моделите за развитие на уебсайтове в дадена държава, индексът включва характеристиките на достъпа, като инфраструктура и образователни нива, за да отразява как една страна използва информационни технологии за насърчаване на достъпа и приобщаването на своите хора. Индикаторът е с нормализирана скала от 0 до 1 според резултатите на различните държави в обхвата на изследването, като 1 означава най-добрите резултати в индикаторите за развитието на електронното правителство сред държавите	0.76	Достигане средното ниво в ЕС	0.85	E-Government Development Index

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П11	Отношение между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от домакинствата	Евростат (ежегодно)	Съотношението на общия доход, получен от 20% от населението с най-висок доход (най-висок квинтил) спрямо този, получен от 20% от населението с най-нисък доход (най-нисък квинтил). Приходите трябва да се разбират като еквивалентен разполагаем доход. Индикаторът се основава на EU-SILC (статистика за доходите, социалното включване и условията на живот).	7.7	5.5	5.2	Income quintile share ratio

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П11	Население в риск от бедност или социално изключване, %	Евростат (ежегодно)	Относителен дял на лицата, които са в риск от бедност или социално изключване от всички анкетиранни лица. Този показател съответства на сумата от лица, които са: изложени на риск от бедност или силно материално лишени или живеят в домакинства с много ниска интензивност на труда. Лицата се отчитат само веднъж, дори ако присъстват в няколко подиндикатора. В риск от бедност са хората с еквивалентен разполагаем доход под прага на риск от бедност, който е определен на 60% от националния среден еквивалент на разполагаемия доход (след социални трансфери). Материалните лишения обхващат показатели, свързани с икономическо напрежение и дълготрайните ресурси. Хората, живеещи в домакинства с много ниска интензивност на труда, са тези на възраст 0-59 години, живеещи в домакинства, където възрастните (на възраст 18-59 години) работят 20% или по-малко от общия им трудов потенциал през последната година.	32.8	25.0	21.9	People at risk of poverty or social exclusion

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П12	Продължителност на живота в добро здраве, години	Евростат (ежегодно)	Индикаторът Продължителност на живота в добро здраве при раждане (HLY) измерва броя на годините, в които човек се очаква да живее в здравословно състояние. HLY е показател за продължителност на здравето, който съчетава информация за смъртността и заболяемостта. Здравословното състояние се определя от липсата на ограничения във функционирането. Индикаторът се изчислява отделно за мъже и жени. Индикаторът се нарича също продължителност на живота без увреждане (DFLE).	66.2 (ж) 62.9 (м) (2017)	67.5 (ж) 64.0 (м)	64.0 (ж) 63.5 (м) (2017)	Healthy life years and life expectancy at birth, by sex

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П12	Неудовлетворени потребности от медицинска помощ, %	Евростат (ежегодно)	Неудовлетворените потребности от медицинска помощ засягат собствената преценка на това дали човек се нуждае от преглед или лечение за конкретен вид здравни грижи, но не го е имал или не е потърсил поради следните три причини: „Финансови причини“, „Списък с чакащи“ и „Твърде далеч за пътуване“. Медицинската помощ се отнася до индивидуални здравни услуги (медицински преглед или лечение, с изключение на стоматологична помощ), предоставяни от или под пряк надзор на лекари или еквивалентни професии в съответствие с националните здравни системи. Данните се изразяват като проценти сред населението на възраст 16 и повече години.	1.9	Достигане средното ниво в ЕС	2.0	Self-reported unmet need for medical care
П12	Дял на населението, никога не участвало в спортни дейности, %	Евробарометър (неуточнена регулярност)	Дял на населението, което посочва, че не спортува или не извършва физически упражнения, от общото население.	68 (2017)	Достигане средното ниво в ЕС	46 (2017)	never exercise or play sport

	Индикатор	Източник (регулярност)	Кратко описание	Текуща стойност	Целева стойност	Средно ниво в ЕС	Връзка
П13	Дял на населението, посещаващо поне веднъж годишно културни събития, %	Евростат (неуточнена регулярност)	Дял на населението над 16 годишна възраст, което е посочило, че е участвало поне веднъж в културни събития през последните 12 месеца, от общото население.	28.6 (2015)	40.0	63.8 (2015)	Frequency of participation in cultural or sport activities
П13	Средна заетост на леглата в местата за настаняване, %	НСИ (ежегодно)	Съотношение между реализирани нощувки и разкрити леглоденонощия за всички категоризирани и функционирали през отчетния период места за настаняване с 10 и повече легла.	39.2	50.0	-	Tourism NSI